

آیت‌الله سید حسین بروجردی و نقش بی‌بدیل ایشان در احیای حوزه و تقریب مذاهب اسلامی!

آیت‌الله سید حسین بروجردی، مرجع عالی‌قدر جهان تشیع، نقشی برجسته و بی‌بدیل در احیای حوزه علمیه قم ایفا کرد. توجه جدی ایشان به وحدت مسلمانان و تقریب مذاهب اسلامی نیز از جنبه‌های مهم حیات علمی و اجتماعی این فقیه بزرگ بود که در سراسر دوران زعامت علمی ایشان پیگیری می‌شد.

احیای حوزه علمیه قم پس از دوره رضاخان

آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنی در خاطرات خود تصریح می‌کند که پس از ضربات سنگینی که در دوره رضاخان به حوزه علمیه وارد شد، احیای مجدد آن مرهون تلاش‌های آیت‌الله بروجردی بود. وی می‌نویسد:

«مرحوم آیت‌الله بروجردی نقش فراوانی در بازسازی حوزه علمیه قم پس از دوران رضاخان داشتند. واقعاً ایشان مؤسس و مبدع حوزه جدید قم بودند. پس از آنکه مرحوم آیت‌الله حائری یزدی حوزه را تأسیس کردند و حوزه در اثر فشارهای حکومت پهلوی دچار ضعف شد، با ورود آیت‌الله بروجردی حوزه جانی دوباره گرفت. بسیاری از فضلا، چه آنان که از بروجرد آمدند و چه آنان که در قم به ایشان پیوستند، گرد محور ایشان جمع شدند و این حوزه را احیا کردند.»

نفوذ اجتماعی آیت‌الله بروجردی در میان مردم، به‌ویژه عشایر لرستان، اعتبار علمی و دینی ایشان، و همچنین جایگاه ویژه‌ای که نزد دستگاه حاکم داشتند، موجب شد تا حوزه قم به‌عنوان مرجع اصلی علوم اسلامی جایگاه خود را بازیابد. به تعبیر آیت‌الله مهدوی کنی:

«اگر بخواهیم حرکت اسلامی، شیعی و انقلابی سده اخیر را ریشه‌یابی کنیم، باید آغاز آن را به آیت‌الله بروجردی نسبت دهیم؛ هرچند هرکدام از علما در مراحل بعدی مبارزات نقشی داشتند، اما بنیان‌گذار اصلی این حرکت ایشان بودند.»

تشویق به یادگیری علوم جدید و زبان‌های خارجی

با وجود اینکه آیت‌الله بروجردی در محیطی سنتی پرورش یافته بودند، نگاهی واقع‌بینانه و آینده‌نگر به تحولات علمی و فرهنگی داشتند. آیت‌الله مهدوی کنی درباره نگاه نوگرایانه ایشان می‌گوید:

«در همان دورانی که مشغول فراگیری فقه و اصول بودیم، به تشویق آیت‌الله بروجردی برای یادگیری علوم جدید و زبان خارجی به تهران آمدم و حدود سه سال تابستان‌ها در مدرسه علوی درس جدید آموختیم. ایشان با علامه کرباسچیان و دست‌اندرکاران این مدرسه ارتباط داشتند و فعالیت‌های آنان را تأیید می‌کردند.»

دلیل اصلی این تشویق، نگاه ایشان به تبلیغ بین‌المللی بود:

«آیت‌الله بروجردی تأکید داشتند که طلاب باید برای تبلیغ دین به خارج از کشور اعزام شوند و لازمه آن، آشنایی با زبان‌های خارجی است. در آن زمان، یادگیری زبان انگلیسی در حوزه امری مذموم تلقی می‌شد و حتی گفته می‌شد که چنین افرادی از زی طلبگی خارج شده‌اند. اما ایشان با شجاعت این دیدگاه سنتی را نقد می‌کردند و بر ضرورت آموزش زبان و علوم جدید برای طلاب اصرار داشتند.»

اهتمام به تقریب مذاهب اسلامی

آیت‌الله بروجردی از پیشگامان اندیشه تقریب میان مذاهب اسلامی به‌شمار می‌آیند. ارتباط نزدیک ایشان با دارالتقریب بین المذاهب الاسلامیه در مصر و نیز همکاری با علمای جامعه‌الازهر، نشانگر این اهتمام است. ایشان همواره از اقداماتی که موجب تفرقه میان مسلمانان می‌شد، نهی می‌کردند.

از جمله اقدامات عملی ایشان در این زمینه، نهی از استفاده از مهرهایی بود که نقش گنبد یا بارگاه یا نام امام حسین(ع) بر آن‌ها حک شده بود. آیت‌الله مهدوی کنی می‌گوید:

«ایشان فتوا نمی‌دادند، اما به‌صورت حکم ولایی می‌فرمودند: این کارها را نکنید. چون موجب شبهه در صحت نماز می‌شود. ایشان می‌گفتند مخالفان، به‌ویژه وهاب‌ها، چنین برداشت می‌کنند که شیعیان بر گنبد سجد می‌کنند. برای جلوگیری از چنین توهّماتی، ایشان با این اعمال مخالفت می‌کردند.»

در موردی دیگر، آیت‌الله بروجردی شخصاً به زائری که عتبه حرم حضرت معصومه(س) را می‌بوسید، تذکر دادند و فرمودند:

«برخیز! این کارها را نکنید تا دشمنان نگویند شما در برابر قبور ائمه سجده می‌کنید.»

این برخوردها ناشی از دغدغه ایشان نسبت به حفظ وحدت اسلامی و جلوگیری از سوء برداشت‌ها درباره عقاید شیعه بود.

تأکید بر مرجعیت علمی اهل بیت(ع)

آیت‌الله بروجردی در درس‌های خود بر ضرورت توجه به حدیث ثقلین تأکید می‌کردند و معتقد بودند:

«حتی اگر کسی مرجعیت سیاسی اهل بیت(ع) را نپذیرد، نمی‌تواند مرجعیت علمی و دینی آنان را انکار کند. پیامبر اسلام(ص) فرمودند: «انی تارک فیکم الثقلین؛ کتاب الله و عترتی»، و این حدیث راهنمایی برای همه مسلمانان است.»

ایشان با همین نگاه، گفت‌وگو با علمای اهل سنت را بر پایه مشترکات و ارجاع به منابع مورد قبول همگان ضروری می‌دانستند. همین رویکرد بعدها مورد تأکید امام خمینی(ره) نیز قرار گرفت و در وصیت‌نامه ایشان بازتاب یافت.

منبع:

خاطرات آیت‌الله محمد رضا مهدوی کنی، به کوشش غلامرضا خواجه‌سروی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.